

بسمه تعالی

هملت: بررسی منتقدانه

HAMLET: A CRITICAL STUDY

نویسنده: رامجی لعل

مترجم:

دکتر محمد هادی جهاندیده

(عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور استان اصفهان)

انتشارات ارسطو
(چاپ و نشر ایران)
۱۳۹۶

سرشناسه: لعل، رامجی

Lall, Ramji

عنوان و نام پدیدآور: هملت: بررسی منتقدانه/ نویسنده رامجی لعل؛ مترجم محمدهادی جهاننیده.

مشخصات نشر: مشهد: ارسطو، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص.: مصور(رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۲۰۳-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: عنوان اصلی: William Shakespeare : Hamlet : a critical study, edited fifteen, ۲۰۰۲.

موضوع: شکسپیر، ویلیام، ۱۵۶۴-۱۶۱۶ م. -- نقد و تفسیر

Shakespeare, William -- Appreciation: موضوع

موضوع: شکسپیر، ویلیام، ۱۵۶۴-۱۶۱۶ م. هملت -- نقد و تفسیر

موضوع: Hamlet -- Criticism and interpretation. Shakespeare, William, ۱۵۶۴-۱۶۱۶.

موضوع: نمایشنامه انگلیسی -- قرن ۱۶ م. -- تاریخ و نقد

موضوع: History and criticism -- ۱۶۰۰-۱۵۰۰, English drama -- Early modern and Elizabethan

شناسه افزوده: جهاننیده، محمدهادی، ۱۳۵۶ -، مترجم

رده بندی کنگره: PR

رده بندی دیویی: ۸۲۲/۳۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۹۴۷۷۰

نام کتاب: هملت: بررسی منتقدانه

نویسنده: رامجی لعل

مترجم: محمدهادی جهاننیده

ناشر: ارسطو (با همکاری سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

چاپ: مدیران

قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۲۰۳-۴

تلفن های مرکز پخش: ۳۵۰۹۶۱۴۵ - ۳۵۰۹۶۱۴۶ - ۰۵۱

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران

شکسپیر

سه جمله برای دستیابی به موفقیت

بیشتر از دیگران بدان
بیشتر از دیگران کار کن

کمتر از دیگران توقع داشته باش

William Shakespeare

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	پیشگفتار مترجم
۹	تشکر و قدردانی
۱۰	شخصیت‌های نمایشنامه هملت
۱۲	مکان‌های نمایشنامه هملت
۱۳	فصل اول: خلاصه صحنه به صحنه و پرده به پرده نمایشنامه هملت
۳۷	فصل دوم: دوران حیات شکسپیر
۴۴	فصل سوم: نمایشنامه‌های شکسپیر
۴۷	فصل چهارم: تاریخچه نمایش‌نامه انگلیس از آغاز تا دوران شکسپیر
۵۴	فصل پنجم: شکسپیر: نویسنده‌ای رمانتیک
۵۶	فصل ششم: حقایقی در رابطه با تماشاخانه‌های عصر الیزابت
۵۹	فصل هفتم: عظمت نمایشنامه‌نویسی شکسپیر
۶۶	فصل هشتم: مقدمه‌ای بر هملت
	فصل نهم:
۷۱	الف: منابع پیرنگ نمایش‌نامه هملت
۷۳	ب: هملت به عنوان تراژدی انتقام

فصل دهم: اتهاماتی بی‌اساس به شکسپیر	۷۷
فصل یازدهم: ارزش و اهمیت نمایش نامه هملت در قرن بیستم	۸۱
فصل دوازدهم: تزکیه ارسطویی و نمایشنامه هملت	۸۸
فصل سیزدهم: دیوانگی هملت	۹۳
فصل چهاردهم: بررسی ساختار پیرنگ نمایشنامه هملت	۱۰۴
فصل پانزدهم: واکاوی روانشناختی نمایشنامه هملت طبق نظریه زیگموند فروید	۱۰۷
فصل شانزدهم: نقش شبح و عناصر فراطبیعی در نمایشنامه هملت	۱۱۰
فصل هفدهم: اشتباه تراژیک هملت	۱۱۳
فصل هجدهم: صور خیال و نمادهای نمایشنامه هملت	۱۱۵
فصل نوزدهم: هملت؛ تراژدی شکسپیری	۱۱۸
فصل بیستم: بررسی انتقادی صحنه آغازین نمایشنامه هملت	۱۲۲
فصل بیست و یکم: بررسی دوستی هملت با افیلیا	۱۲۴
فصل بیست و دوم: اهمیت نمایش در نمایشنامه	۱۲۷
بیست و سوم: اهمیت نمایشی صحنه گورکنان	۱۳۰
تصاویر پاورقی ها	۱۳۲

پیشگفتار مترجم:

در باب شهرت شکسپیر و نمایشنامه *هملت* نیازی به سخن سرایی و قلم فرسایی نیست. آنچه در این پیشگفتار کوتاه می‌توان یادآور شد سرگشتگی و ناتوانی شخصیت اصلی نمایشنامه، *هملت* است که نماد درماندگی آدمیان در تمامی دوره‌های زمانی و مقاطع تاریخی است. خداوند رحمان که نقاط ضعف و قوت مخلوقات خویش را بهتر از هر کسی می‌داند پیامبران متعددی را در جهت هدایت و نجات انسان‌ها آفرید تا آنها را از اختلاف و پریشانی روحی نجات دهد. در این مقطع حساس که بیشتر کشورهای جهان درگیر جنگ، اختلاف، تبعیض و کاستی‌های بی‌شمارند تنها راه نجات تمسک به ریسمان الهی و تلاش در جهت شکل‌گیری امتی واحد است که مورد رضایت پروردگار عالمیان باشد. اهمیت ویژه نمایشنامه *هملت* در فشرده‌سازی جهان خلقت در مقیاسی کوچک است. این شاهکار ادبی به مضامینی همچون رقابت‌های ناسالم، خیانت‌های همسران، عشق‌های نافرجام، حسد، تهمت، کینه‌توزی، انتقام‌جویی، قصاص و حیات پس از مرگ می‌پردازد که به متن زندگی دنیوی مربوط می‌شود. از آنجا که دانشجویان محترم رشته زبان و ادبیات انگلیسی بیش از سایر افراد جامعه نیازمند منابع متنوع برای درک متون ادبی هستند بر آن شدم تا کتابی از منتقد مشهور ادبی هندوستان، رامجی لعل را به زیور ترجمه آراسته کنم و در اختیار جامعه ادب دوست ایران زمین قرار دهم. از مخاطبان گرامی خواهشمندم که نظرات ارزشمند خود را در جهت پربارتر ساختن این برگردان بیان فرمایند.

دکتر محمد هادی جهان‌دیده

عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور استان اصفهان

سال ۱۳۹۶ خورشیدی

تشکر و قدردانی

سپاس خداوند متعال را که از روح پاکش در جسم بی جان این بنده حقیر دمید تا بتواند شمع راه جوانان ایران باشد. در اینجا از خداوند مهربان خواستارم که در این ماه محرم و به حق سید الشهداء علیه السلام رحمت خویش را شامل پدرم، حاج خلیل جهانزاده، سازد و مادر ارجمندم، حاجیه خانم بیطرف حقیقی را نیز به قدرت لایزال خویش محافظت فرماید که بدون وجود این واسطه‌های الهی ذره‌ای در دیار نیستی بودم. از همسر عزیزم، خانم آدم زاده بخاطر زحمات خالصانه وی قدردانی می‌کنم. در خاتمه، از ریاست محترم، جناب آقای دکتر نعمت الله زاده، اعضاء محترم هیات علمی و کارمندان ارجمند دانشگاه پیام نور استان اصفهان، بویژه آقایان بهاری و جمال غلام‌الدین که زمینه شکل‌گیری آثار ادبی اینجانب را فراهم ساخته‌اند صمیمانه تشکر می‌کنم.

دکتر محمد هادی جهانزاده

عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور استان اصفهان

ماه محرم سال ۱۴۳۸ هجری قمری

آبان ۱۳۹۶ خورشیدی

« شخصیت های نمایشنامه هملت »

<p>شخصیت اصلی نمایشنامه. شاهزاده دانمارک. دانشجوی دانشگاه ویتنبرگ. سرانجام در نبردی تن به تن و در حین مسابقه شمشیر بازی جان خود را از دست می دهد.</p>	<p>۱- هملت Hamlet</p>
<p>پادشاه پیشین دانمارک. پدر هملت. توسط برادر خود به قتل رسیده است. نقش پویایی در نمایشنامه ندارد.</p>	<p>۲- شاه هملت King Hamlet</p>
<p>ملکه دانمارک. مادر هملت. همسر برادر شوهر خود می شود. سرانجام با نوشیدن سهوی جام زهر آگین از بین می رود.</p>	<p>۳- گرتروود Gretrude</p>
<p>پادشاه جدید دانمارک. عموی هملت. برادر خود را کشته و با همسرش ازدواج کرده است. شخص فرومایه نمایشنامه. در پایان نمایشنامه به دست هملت کشته می شود.</p>	<p>۴- کلودیوس Claudius</p>
<p>خانه دار و مشاور اعظم پادشاه کلادیوس. هملت اشتباهی و ناخواسته وی را می کشد.</p>	<p>۵- پولونیوس Polonius</p>
<p>پسر پولونیوس. دانشجوی دانشگاه پاریس. کلودیوس از او برای پیشبرد مقاصد خویش استفاده می کند. هملت توسط وی در شمشیر بازی زخمی می شود.</p>	<p>۶- لی ئرتیز Laertes</p>
<p>دختر پولونیوس و خواهر لی ئرتیز. دختری مطیع. معشوقه شاهزاده هملت. در طول نمایشنامه دیوانه می شود و خود را در آب غرق می کند. وی شخصیتی ترحم برانگیز همچون لی ئرتیز و پولونیوس دارد.</p>	<p>۷- اوفلیا Ophelia</p>
<p>همشاگردی و دوست وفادار هملت. وی در مسیر کین خواهی هملت را یاری می دهد.</p>	<p>۸- هوریشیو Horatio</p>
<p>نقشی حیاتی در نمایشنامه ایفا می کند. او مشوق هملت در کین خواهی است.</p>	<p>۹- شبیح پدر هملت The Ghost of Hamlet's father</p>
<p>همکلاسی های هملت. درباریان پادشاه کلودیوس. این دو نفر به همراه هملت راهی سفر به انگلستان می شوند. هملت این دو را به چنگال مرگ آور پادشاه انگلستان می سپارد.</p>	<p>۱۰- رزنکرانتس Rosentcrantz گیلدنسترن Gildenstern</p>

<p>نگهبانان کاخ السینور. در ابتدای نمایشنامه به تنهایی و سپس به همراه هوریشیو به نظاره شبخ می ایستند.</p>	<p>۱۱-مارسلوس Marcellus برناردو Bernardo</p>
<p>مرد جوانی که پولونیوس به پاریس می فرستند تا رفتار لی ئرتیز را زیر نظر گیرد.</p>	<p>۱۲-رونالدو Ronaldo</p>
<p>یکی از درباریان. پیغام رسان کلودیوس. خبررسان مراسم شمشیر بازی.</p>	<p>۱۳-آزریک Oscric</p>
<p>دو تن از درباریان. این دو به عنوان سفیرانی راهی دربار نروژ می شوند.</p>	<p>۱۴-والتیمانند Voltimand و کورنلیوس Cornelius</p>
<p>سرباز و نگهبان کاخ السینور.</p>	<p>۱۵-فرانسیسکو Francisco</p>
<p>شخصیت های مضحک و خنده داری که در زمان حفر گور افیلیا به صحنه می آیند.</p>	<p>۱۶-لوده ها The Clawns</p>
<p>شاهزاده نروژ. وی پدر خود را از دست داده است و همچنان آرزوی حمله به دانمارک و بازستانی زمینی را دارد که پدر هملت آن را غضب کرده است. هملت او را در مسیر دستیابی به تخت پادشاهی یاری می دهد.</p>	<p>۱۷-فورتینبراس Fortinbras</p>
<p>این سفیران به پیشگاه کلودیوس می آیند تا وی را از مرگ رزنکرائتس و گیلدنسترن آگاه سازند.</p>	<p>۱۸-سفیران انگلیسی The English Ambassadors</p>
<p>در نمایش «تله موش» یا به عبارتی «نمایش در نمایشنامه» نقش مهمی بر عهده دارند.</p>	<p>۱۹-بازیگران نمایش در نمایشنامه The Players</p>

مکان های نمایشنامه هملت :

بخش عمده نمایشنامه در این کشور شکل می گیرد. هملت، شاهزاده آن است.	دانمارک Denmark
کاخ پادشاه دانمارک. شیخ پادشاه متوفی در اینجا دیده می شود.	کاخ السینور The Castle of Elsinore
هملت و هوریشیو، دانشجویان این دانشگاه هستند.	دانشگاه ویتنبرگ The University of Wittenberg
لی ئرتیز در این دانشگاه مشغول تحصیل است.	دانشگاه پاریس در فرانسه The University of Paris in France
هملت، به همراه رزنکرائتس و گیلدانسترین به این کشور فرستاده می شود. اما با حمله دزدان دریایی فرصت بازگشت به دانمارک برای وی فراهم می شود.	انگلستان England
قلمرو پادشاهی رقیبان دانمارکیان. پدر هملت بخش هایی از این سرزمین را تصرف کرده است. فورتین براس شاهزاده و برادر زاده پادشاه وقت این کشور است.	نروژ Norway
فورتین براس به پولند حمله می کند. پولند در نزدیکی دانمارک قرار دارد.	پولند Poland

فصل اول:

خلاصهٔ صحنه به صحنه و پرده به پردهٔ هملت

Hamlet : A Critical Summary (Act by Act , Scene by Scene)

پرده اول؛ صحنه اول: شیخ پادشاه متوفی دانمارک

نمایشنامه با نگهبانی فرانسیسکو در سکوی مقابل قصر السینور آغاز می‌شود. پس از مدتی، برناردو برای تعویض پست نگهبانی به آنجا می‌آید. ساعت دوازده شب، هوریشیو و مارسلوس از راه می‌رسند. همزمان با رفتن فرانسیسکو گفتگوی زیر میان مارسلوس و برناردو در مورد «این چیز^۱»، شیخ، و ظهور مجدد آن شکل می‌گیرد:

“Has this thing appear’d again tonight?”

پاسخ برناردو به این پرسش منفی است. در این لحظه، شیخ پادشاه متوفی دانمارک وارد می‌شود. هوریشیو مشغول گفتگو با شیخ است که وی از نظر غایب می‌گردد و گویی از مسأله‌ای دلگیر شده باشد. هوریشیو بر این باور است که شیخ در همان لباس و زره‌ای ظاهر شده که، پیش از این، پدر هملت، در جنگ با نروژی‌ها و غلبه بر «پولاک»‌های سورت‌مه سوار بر روی یخ‌ها به تن داشته است. مارسلوس اظهار می‌کند که شیخ دو بار پیش از این نیز در همان ساعت ظاهر شده است. هوریشیو، ظهور روح را «نشانه اتفاقات بزرگی^۲» تعبیر می‌کند:

“Some strange eruption to our state.”

۱. ترجمه علاء الدین بازارگادی در مجموعه آثار نمایشی شکسپیر چنین است: "این شیخ دوباره امشب پیدایش شد؟" (ص ۸۹۷)

۲. فرزاد مسعود. هملت، ص ۱۹. اما در مجموعه آثار نمایشی شکسپیر اینگونه ترجمه شده است: "نشانه آشوبی است که" (ص، ۸۹۸).

پس از این، هوریشیو به مارسلوس و برناردو خبر می‌دهد که فورترین براس، جوان نروژی، دانمارک را به حمله نظامی تهدید کرده است. فورترین براس در پی بازستاندن زمین‌هایی است که پیش از این پدرش به عنوان غرامت به کشور دانمارک داده است. برناردو بر این باور است که ظهور شیخ پیش درآمد جنگی زود هنگام است. هوریشیو به یاد ماجرای قتل قیصر روم می‌افتد که چنین حوادثی فرا طبیعی منادی آن بوده‌اند.

ظهور مجدد شیخ

شیخ دوباره ظاهر می‌شود. هوریشیو، بی‌وقفه، شیخ را به صحبت تشویق می‌کند تا شاید کلمه‌ای از وی بشنود. اما با شنیدن صدای زنگ ساعت، شیخ آنجا را ترک می‌کند. به زعم هوریشیو، زنگ ساعت عامل بازگشت ارواح و اشباح به مکان نخستشان است. وی پیشنهاد می‌دهد که هملت را از وجود شیخ آگاه سازند چرا که شیخی که از سخن گفتن با آنها اجتناب کرده است به احتمال زیاد با هملت سخن خواهد گفت. سایر افراد نیز پیشنهاد هوریشیو را می‌پذیرند.

برده اول؛ صحنه دوم:

فرستادگان به سوی قلمرو پادشاهی نروژ راهی می‌شوند. این صحنه، در تالار پذیرایی قلعه السینور آغاز می‌شود. پادشاه، ملکه، هملت، پولونیوس، لی ئرتیز و بقیه داخل می‌شوند. پادشاه از ازدواج خود با ملکه بیوه سخن می‌گوید. او خطاب به همه و گویی آنکه داغدار پادشاه متوفی باشد، نحوه برگزاری این ازدواج را توأم "با شادی آمیخته با ناشادی"^۳ و بصورتی موقر توصیف می‌کند:

"With a defeated joy"

او سپس در مورد خطر تجاوز به دانمارک از جانب فورترین براس سخن می‌گوید. پادشاه، کورنلیوس و ولتیماندر را مأمور می‌کند تا به نیابت از وی از پادشاه نروژ تقاضا کنند که برادر زاده خود، فورترین براس جوان را از چنین ماجراجویی‌هایی منصرف سازد. کورنلیوس و ولتیماندر به سمت نروژ عزیمت می‌نمایند و پادشاه رو به لی ئرتیز که در طلب اجازه پادشاه

۳. فرزاد، مسعود. هملت. ص ۲۵. اما ترجمه دکتر بازارگادی چنین است: "با معجونی از شادی و اندوه". ص ۹۰۱.

برای بازگشت به فرانسه - که از آن به دانمارک آمده است - کرده و از او میخواهد که در جشنی که شخص پادشاه ترتیب داده است شرکت نماید. پادشاه از پولونیوس می پرسد که آیا به لی ئرتیز (پسرش) اجازه بازگشت به سوی فرانسه را داده است. پس از شنیدن جواب مثبت از زبان پولونیوس پادشاه نیز به سهم خود عزیمت لی ئرتیز را بلامانع می شمارد.

پادشاه و ملکه از هملت سوالاتی را می پرسند

پادشاه در ضمن گفتگوی با هملت علت افسردگی او را جویا می شود. ملکه نیز خواستار آن است که هملت غم و اندوه خود را کنار گذارد و به سرنوشت محتوم ابناء بشر، مرگ، بیاندهشد. وی چنین استدلال می کند که پدر هملت باید روزی از دنیا می رفته و این قاعده کلی زندگی بشر است. هملت از غمی سخن می گوید که خوره جاننش شده است. اما صحبت های وی با حالتی تلخ، طعنه آمیز و کنایه دار بیان می شود که به ملکه (مادرش) و عمویش (پادشاه) بر می خورد. پادشاه، غم هملت نسبت به پدرش را می ستاید، اما او را از ادامه آن برحذر می دارد. پادشاه غمگینی بیش از حد نسبت به امری غیر قابل اجتناب (مرگ) را از روحيات مردی به دور می داند و بر این باور است که بی قراری هملت چیزی جز مخالفت با اراده ازل خداوند و مخالف با قانون خلقت نیست. پادشاه، هملت را ترغیب می کند که وی را به دیده پدری بنگرد و در عوض او نیز عشق واقعی میان یک پدر و فرزند را به طور کامل و بدون مضایقه نثار وی کند. پادشاه مخالف بازگشت هملت به دانشگاه ویتنبرگ است و از وی خواهش می کند تا به عنوان والاترین درباری یا برادرزاده و یاحتی فرزند خود در کنار او بماند. ملکه نیز با پادشاه همصدا می گردد و هملت نیز که پاسخ مثبت است از وی اطاعت می کند. پادشاه مسرور و خوشحال از این پاسخ «مهرآمیز» به همراه ملکه و دیگران به پایکوبی و مجلس بزم می رود و هملت تنها می شود.

اندوه هملت بخاطر ازدواج مجدد مادر

در یک تک سخنگویی، هملت از مرگ و خودکشی سخن به میان می آورد. دنیا در نظر وی، خسته کننده، پوچ، بیفایده و بی معنا شده است:

“How weary, stale, flat and unprofitable seems to me all the uses of this world”

در نظر هملت، این حقیقت مایه تأسف است که مادرش در مدتی کمتر از دو ماه پس از